

ТЫЗЭКЬОТМЭ — ТЫЛЪЭШ!

Адыгэ 100 МАКЬ

1923-рэ ильэсүм
гъэтхапэм
кыышегъяагъеу
къыдэкы

№ 149 (22838)

2023-рэ ильэс

МЭФЭКУ

ШЫШХҮЭИУМ и 17

ОСЭ ГҮЭНЭФАГЬЭ ИЭП

6 +
тисайт

WWW.ADYGVOICE.RU

тихытыу нэклубъохэр

Адыгэ Республикаем и Правительствэ игъэзет

Игъекотыгъэ гъэцэкіэжьынхэр рашылгэх

Лъэпкъ проектэу «Культурэм» ишүагъэкэ искусстве-хэмкээ кіэлэцыкыу еджаплэу поселкэу Тульскэм дэтэм мэкьюгум и 1-м кыышегъяагъеу игъекотыгъэ гъэцэкіэжьынхэр рашилгэнхэр аублагъ.

Федеральнэ бюджетым кыхэхыгъэ сомэ миллион 85-м ехъу, шъолыр проектэу «Культурная среда» зыфи-лорэмкээ республике бюджетым сомэ миллиони 2-м ехъу ащ кыфатупшыгъ.

Мы мафэхэм еджаплэу тышыагъ, ащ ипащэу Гүуклэл Батыр юфшэнхэр зынагъэсыгъэр кытфилотагъ.

— Еджаплэм гъэцэкіэжьынхэр ишы-кіэгъагъэх, 1937-рэ ильэсүм къатитлоу зэтет унэр ашыгъагъ, 1967-рэ ильэсүм зы къат хъурэ псууаль э кылашынхажыгъагъ. Ылгэкээ мыйр гурыт еджаплэу щытыгъ, ильэситу хъугъэ тэ тыкызы-клюгъигъэр. Непэрэ мафэм ехъулэу унашхэр, шъханыгъупчъэхэм азыны-

къо зэблахуугъэх, дэлкхэм штукатуркэжъир атырахыжыгъ, джэхашьор тыратхыжыгъеу, рагъечыкынхэр щыт. Электрорыкыуалгэхэр, фабэр кызыэратаирэр, батареехэр, пчэхэр зэблахуух, — **ело тигушигъэйбу.**

Юфшэнхэр шэкюгум и 13-м нэс аухынхэр агъэнафе. Гъэцэкіэжьынхэм яшүагъэкээ зэхъокыныгъэхэр еджаплэм фашыщых, аужыре шапхэхэм адиштэу зэтырагъэпсихащт. Ылгэки зипсаунгъэкээ илэгүхэм аклемыхэрэ кіэлэцыклюхэр мыш къаклощигъэх, ау джы курэжьием исхэри кычэхъашунхэр зэтырагъэпсихащт, пандусхэр чэхъаплэм фашыщых, кабинетхэм ащищхэр афыхахыщых.

(Икзух я 2-рэ нэклуб. ит).

Фестивалым
изэхэшэн

Адыгэ къуаем ифестиваль изыфэгъэхъазырын фэгъэ-зэгъэ зэхэшэхээ комитетым зэхэсигъо илагъ.

Адыгэ Республикаем и Лышхээ Күмпэл Мурат пшээриль зэрэшишьгээ тетэу юфхабзэр зэрищагь АР-м мэкью-мэшүмкээ иминистрэу Къуанэ Анзаур.

Шүугу къэтэгъэхъы: 2023-рэ ильэсүм 10ыгъюм и 16 — 17-м фестивалыр зэхащшт. Ар зыщыкыогъагъэр арыджыри зыщыклощтыр: Мыекъопэ районамкээ Дахъо игъехъун. Республикаем и Лышхээ фестивалым изэхэшэн пшэдэхъыж хэльэу еклонгэнхэр пшээриль афишигъ: программа гээшэгъоным кыышегъяагъэу ермэлтий зэфэшхэхэхэм язэхэшэн, адыгэ къуаем илэшүгээ иуплэкүн, мэфэкыр цынэгъончэу реклокынным ыкы автомобилхэр зыщагъэуцүүтхээ чыплэм анэсийхээ зэклэри къыдальтэн фэе.

Адыгэ и Лышхээ пшээриль афишигъ фестивалым чыплэу ыбуытыштым зэклэ ишыкагъэр рагъэолгэнэу. Къуанэ Анзаур кызэрэхийгээчиймкээ, пъехунэр шъольыр-шъольырэу гошигъэшт: муниципальнэ щагухэм апае чыплэ гъэнэфагъе яшт, къуас къэзышыхэрэм, сатышшэхэм ыкы цыфхэм ягъэшхэн фэгъэзэгъэштхэм апаай чыплэ къыхагъэйшт. Щэтыр пчагъэу агъэштэри нахыбэ ашыт фэе пстэури лъэпкъ шынэгъохэм ахэлэнхэм пае. Аш нэмыкэу лъэпкъ художественнэ іэлээсэхэр къагъэльэгъоцых, мастер-классхэр бэу зэхащштых, творческе мастерскойхери мыш Ѣшштых. Юфхабзэм мэфэкэ нэшанэ къаратыщт лъэпкъ псэольэ зэфэшхэхэм, щагухэм, банинерхэм, адыгэ хъаклэшхэм афэдэу зэтырагъэпсихащт унхэм.

Фестивалым республикэм ихудожественнэ колективхэм концерт кызыщашт чыплэ гъэнэфагъе ишт. Мыш

(Икзух я 2-рэ нэклуб. ит).

Лъэхъаным илЛыхъужъхэр

Лыблэнагъэу хэлъым рэгушхох

Уихэгъэгу къулыкъу фэпхыныр, къэуухъумэнэир ыкчи шу пльэгъуныр зэкэмни япшэрыль. Дзэклолхэр — тинепэрэ лыхъужых, ахэр мамырныгъэм изехъаклох ыкчи тикъэралыгъо ищнээгъончъагэ иухъумаклох.

«Ихэгъэгу къулыхъумэнэир хульфыгъэ пэлч ишшэрилтэй сэлтэйтэ», — **ело щ. Амэрбий.**

Амэрбий гурьт еджаплэр къызыухым, Адыгэ къэралыгъо университетын и Мыекъопэ къэралыгъо гуманитар-техническэ коллеждэг пээольшынымкэ ифакультет чэхъяа ыкчи 2017-рэ ильэсийн къулыхъигъ. А ильэс дэдэм къулыкъум ашагь, ильэрэе аш къэтэгъэу къыгүрчилгээ ишчэнэгъэ дээ къулыкъум ри phы зэрэшонгъюор. 2018-рэ ильэсийн зээгъынгъэ шыклем тетэу дээ хэхэе ыкчи непэ къынэсигъэм Мыекъуапэ идээ частхэм ашыц хэтэу къулыкъур ехы. Аш щылээ хэушхъафыгъигъэ дээ операцием хэлэжжэнэу ри phы хэхэе къихъагъэп гъогоу хихыгъэмкэ. Амэрбий къызериуагъэмкэ,

дээ къулыкъушэхэм пшэриль шхъяаэу яэр яхэгъэгу къаухумэнэир, зыщыщхэм, зыфдэ цыф лъэпкъхэм ямылтыгъэу, мамыр цыфхэр къагъэгъунэнхэр ары. Дзэклол ныбжыкъэм зэриллытэрэмкэ, къингижохэм зыпарэки къагъэштагъэп, уипсунгыгъэ къыхымыгъ, къулыкъур phын фаеу ельтигъ.

— **Зээгъынгъэ шыклем тетэу къулыкъур phынным фэши сыда анах шэн шхъяаэу пхэлтын фаер?**

— Гу къуачэ уилэн, пшэриль эу къагъэуцугъэм изэшшохын угукчи пшхъэкли уфхэвазырын фае. Аш нэмийкээ, къиним зыкъебгъэштэ хүүштэп, — **ело дзэклол ныбжыкъэм.**

Амэрбий къулыкъур зидхырээ дээ дзэклолхэм афэраз.

— Хэушхъафыгъигъэ дээ операцием сзыххэлажъэрэм

къыщыублагъэу къалэхэмкэ зэнэбджэгъу шылпкэ тызэфхэу, дэгъоу тызэгурэло ыкчи сид фэдерэ лъэнэкъокчи һэлтэгэу тызэфхэу, — **ело аш.**

Лыблэнагъэ къызхигъафээз ихэгъэгу къызэриуухъумагъэм фэш Ш. Амэрбий Суворовым имедэл ыкчи «За Воинскую Доблесть» зыфиорэр къыфа гэшшошагъэх.

Яклаэ гъогоу хихыгъэм нымрэтымрэ дырагъаштэ, лыблэнагъэу хэлъым рэгушхох ыкчи хэткии ар ѿысэтхыпэ хүнэу мэгүүгъэх.

Тичыпэгъухэм ацэклэ Амэрбий ыкчи мамырныгъэм фэбэнэрэ дзэклолхэу игусэхэм тафэлъало псаухэу, узынчхэхэу яунагъохэм къагъэзэжынэу, мамыр щылаклэр зэтэрагъэуцожынэу.

КИАРЭ Фатим.

Александр СИДЯКИНЫР:

«Дзэклолхэми амакъэ атын альэклишт»

Зээ зэутэклиныгъэхэр зыщикиорэ шыолтырхэм хэдзинхэр зэраацагъэжэлхэтихэм къатегушилагъ партиеу «Единэ Россисием» ишээцэгжэлхэ комитет ишащэ. Общественна палатэм зээгъынгъэу «Шылпкагъэ зыхэль хэдзинхэм адэтэгъаштэ» зыфиорэм зыщикиорхээр ары арзутэу къызилуагъэр.

«Нахыбэрэмкэ ар зыфэгъэхын гъэр Луганскэ Народнэ Республикаем ит къээзкэ улэшгээгъэ къуачэхэр, донецкэ отрядхэу «Сомали», «Пятнашка», Угледар дэж щылэ «Каскадыр» ары. Запорожье лъэнэкъом — Токмак районымкэ дэгъигъэ Судоплатовын ибатальон, Херсон хэкумкэ — Каховкэ илэгъо-блэгъу щылэ дзэклолхэр. Тыдэки хэдзинхэр щыззэрагъээфэштых, «Единэ Россисием» ыльэнэкъокло хэдзэжэлхээхэм ахэтышт цыфхэр дгъэнэфэштых», — **къылтагай Александр Сидикиним.**

Шыгу къэдгээкъыжын, партиеу «Единэ Россисием» «Шылпкагъэ зыхэль хэдзинхэм адэтэгъаштэ» зыфиорэм зээгъынгъээр политическе партие 15-мэ ыкчи УФ-м и Общественна палатэ адишыгъ, адыкэлтэхагъ. Аш ишуагъэклэ хэдзинхэр хэбзэгъэуцугъэу щылэ диштэу, хэдзаклохэм яфитынгъэхэр къыдалтыгъээзэ, рагъекокыщых. Документын зэритхагъэмкэ, хэбзэгъэуцугъэу зы партие теклыгъэштэп, лыпплээн һофыгъохэр аш фэдэ льапсэ ямыгъэ зэхашшэхтэх.

Пэрытныгъэр ыПыгъ

Шыолтырыкъэхэм, зэрэхгээгоу егээшшагъэмэ, «Единэ Россисием» пэрытныгъэр ашигыгъ, ар ынэ хураау «Шыолтырыкъэхэм хэгъэгум политическэу хэгъэгъозэжыгъэнхэр: 2023-рэ ильэсийн ихэдзинхэм зафэгъэхъазырыгъэнхэр» зыфиорэм къышилуагъ политическэ уштынхэмкэ Департаментын (ВЦИОМ-м) ипащэу Михаил Мамоновым.

«ДНР-р пштэмэ, «Единэ Россисием» зынакъэ фэзитынэу щыфхэвазыр — процент 83-рэ. ЛНР-р а шапхъэхэм афэдизышт, гуртымкэ «Единэ Россисием» дэзигтэштхэр процент 73-м къыщегъэжыгъэу 80-м нэс. За-

порожскэ хэкур ары зэкэмэ анахьыбэ зынакъэхэр «Единэ Россисием» фэзитынхэу зынфхэвазырхэр — процент 80-м къыщегъэжыгъэу 89-м нэс. Херсонскэ хэкум — процент 68-м къыщежь, 80-м щыкъахъэ.

Мыш фэдэ пчагъэхэр къызхэхэрээм ашыц партием юфшэнэшо мы шыолтырхэм зэраацагъэцаклэрэр, ар цыфмэ янэрильгээгъу хуугъэ», — **къыхигъэштэ аш.**

Шыгу къэдгээкъыжын, «Еди-

нэ Россисием» шыолтырыкъэхэм конференциехэр ашызэхишагъэх ыкчи Хэбзэгъэуцугъэ Зэлукъэхэмрэ чылпэ хэбзэ органхэмрэ ашыхадзыштхэм якандидатурхэр къашигъэлтэгъуагъэх. Ахэм янахьыбэр партием иллыкло,

анахьаэу предпринимательхэр, къелэеаджэхэр, медицинэм илофышихэр, хэушхъафыкыгъэ дээ операцием хэлэжжэхэр, общественникхэр ахэтых.

Хэдзинхэм я Зыл мафэ хэдээгээ кампание 78-рэ рагъекокышт. Мандат мин 34-рэ зэблахьшт. Депутатхэр шыолтыр ыкчи чылпэ къулыкъухэм ашыхадзыштых — Хэбзэгъэуцугъэ 20-мэ, субъектмэ якъэлэ шхъяаэмэ якъэлэ думэ 16-мэ, джащ фэдэу чылпэ зыгъэ-орышэжыпэ къулыкъухэм ахэтыхтхэр. Шыолтыр 25-мэ губернаторхэр ашыхадзыштых, Хабаровскэ — къалэм имэр.

БзЭШЭНЫГЬЭЛЭЖЬЭУ ТХАРКЬОХЬЮ ЮНЫС

ШЭНЫГЬЭР ИШЭУ, ЩЫФЫГЬЭР ИШЬУАШЭУ ПСЭУГЬЭ

Адыгабзэр шэныгъэ льапсэ илэу зэрагьэшэнэу зыфежьэгъэхэ 1928-рэ ильэсыр ары Тхаркьюхъю Юныс кызыыхъугъэр. Иныдэльфыбзэ шэныгъэ льапсэ илэу зэрэзэхибыштим ишыиэнэгъэ зэрэпсаоу аш рипхыгъ, зэрэоффшэкошом кыыхэклю бзэшэнэгъэлэжь пхашэ хууьгъэ.

Адыгэ джэмакъэр тэпхъуатэ,
Лъэпкъ ӏешлагъэр къэтэштэ,
Лъыхъужым идахэ тэуатэ.
Лъэгэпэ нэфыр тильял,
Гъасагъэр тиэр тильял,
Адыгэ напэр тигъуз,
Тикласэр тиньдэльфыбз.

Тхаркьюхъю Юныс иныдэльфыбзэ адыгабзэм идэхагъэ, илэшүгъэ зэклеми зэхаригъашэ шоингуагъ, пчагъэрэ феусаль. Ар зэрбэашэнэгъэлэж чаным нэмиклю усэ зэхэльхан амалхери кызылкъэхъягъа щытыгъ. Юныс гъесэнгъэ-пуньгъэми пкъэуу къэтыгъ. Адыгэ нынэдэльфыбзэр лъехъэнэ кынхэм зэрэнэсирэр, ымакъэ чиненям ӏофыр зэрэфаклорэр, апэрэ гушигъэхэу нан, тат, нэнжэ, тэтэж, усиклас, шу усэлэгъу зэхэтийхъягъихъем ишынаа ёэхишлэу, джэлсалье фэдэр къетхы:

Тэрэхуу цыфы лэжъакло,
Тэрэхуу адигэ тхакло,
Тюрэль лупкэу тижабзэ,
Дахау тиадыгабзэ!

Шэныгъэлэжым адыгабзэм шэныгъэ льапсэ илэу уштэгъэнэм иахышо хильхъаъ, адигэ бзэшэнэгъэм иаххэм (лексикологи, лексикографи, стилистика, диалектологи, бзэм икультурэ, методик) афэгъэхъыгъе ӏофшэгъэ 200-м ехъу къидигъэкыгъ. Ахэм ашыщых гушигъалъэхэри, еджэнхэмкэх тхылхъаъ, гъээз-журналхэм атэгъэ-псыхъэгъэ тхыгъэхэри, уштэйн льапсэ зилэ статьяхэри, очеркхэри, монографи-хэри, нэмикхэри. Сэ кыыхэзгъэштийхъаъ, ыштэйн ыштэйн пае: гушигъалъэхэри зэхигъэуцагъэх ыки кынхэмкэх.

Шэныгъэм уасэу фишырэр зэрэгчийн нэнчээр зэклеми аригъашэ шоингуо Тхаркьюхъю Юныс усэ пчагъа ёэхийнхъаъгъэхэм ашыщ мыш фэдэу кынхэмкэх:

Шэныгъэм ыкъучэ тиашэ,
Идэбэр, дэхагъэр тильгъо,
Цыфыгъэр, намысыр тишууашэ,
Адыгэ хабзэр тижъуагъо.

Гушыр игъом, зыщищыкагъэм бгэ-федэшүнүр амалшихуо, бэмэ къадэ-мыхъо ѿфтагъу. Нэм кыкынубытэрэ пкъыгъохэр, нэшанхэр, хууьгъэ-шагъэхэр, щылкъэ-псэуклэр — мыхэм хэшыкхэ афыриэм елтыгъе дунаим исурэтэй цыфыим изэхэшык, иакыл хэуцорэр. Тхаркьюхъю Юныс ӏепэлсэнэгъэу хэлтыгъэхэм ашыщ адигэ дунаим исурэт адигэ жэбээ чаныр илэпийгъушоу гупшигъэ гүнэнчээ зыхэль сатырэ кэлхэмкэх кызыэрэриотыкын зэрилэкъыщтыр. Гушыр илэпийгъэ пае:

Тарихъыр, идэбэр, зэдаштар! —

хууьгъэу Тхаркьюхъю Юныс адигэ лъэпкъым кыфигъэнагъэм къеушыхъаты лъэгэпэ инэу зынэсигъагъэр ыки ӏофуу ышлагъэм уасэу илэ.

Шышхъэум и 17-м, 2023-рэ ильэсүм гуманитар уштэйнхэмкэ Адыгэ республике институтуу Клэрэшэ Тембот ыцлекэ щытым бзэшэнэгъэмкэ иотдел зэхижээрэ Къэралыгъо (хымэ къэрал лыкъохэри зыхэт) шэныгъэ-практическэ конференцие «Адыгэ лъэпкъыбзэр: лексикологи, лексикографи, стилистика» зыфиорэр зэльшашээрэ бзэшэнэгъэлэжь, филология шэныгъэхэмкэ докторэр, профессорэр Тхаркьюхъю Юныс Аюбэ ыкъор кызыыхъугъэр илээс 95-рэ зэрэхъурэм фэгъэхъыгъ. Лексикологи имшэрийхэм ашыщ гушигъэр бзэм изэнэ шхьалеу зэрэштыр кыгъэунэфынэр, гушигъэм имхъанэ лъэпкъ зэфэшхъафхэр (мэхъэнабхэр, синонимхэр, антонимхэр, омонимхэр, фразеологизмхэр) кыхигъэшынхэр. Адыгэ лексикологи иуцун Тхаркьюхъю Юныс итхигъэхэм чылгэ гъэнэфагъэ щаубыты. Адыгабзэм истильхэр кызызэригъэнэфагъэм даклоу, ахэм къахи-бытэрэ гушигъэхэм янэшэнэ-гъэпсыкхээр кыгъэлэгъугъаъх, мэхъэнабхэр гушигъэхэр, омонимхэр, синонимхэр, антонимхэр, фразеологизмхэр стилистическэ зэрэгфедэхэрэр кыгъэунэфыгъэх. Цыфжыгъэхэм, кэлээгъаджхэм, кэлэеджаклохэм аш зэригъэгъотыгъэ шэныгъэхэр альгъээсныим пае, нэмиклю къэлон хуумэ, ишшэтийн ыгъэлэжъэныим пае гушигъалъэхэри зэхигъэуцагъэх ыки кынхэмкэх.

дигъэкыгъэх. Непи ахэр агъэфедэх. Ары ятлонэрэ лъэныкьюу лексикографиер кызыкъхэдгэштэгъэр. Ящэнэрэ ӏахау Тхаркьюхъю Юныс зыдэлэжьагъэр стилистика ары. «Стилистика адигейского языка» ылоу 2003-рэ ильэсүм кыдигъэ-кыгъээм адигэ литературабзэм ишапхъэхэр, истильхэр кышшетхъяа. Тхыльыр ӏаха 15-у зэтеутыгъ.

Тхаркьюхъю Юныс цыфыгъэшхо, шылпкъэгъэ-теубытэгъэ пытэ хэлтыгъ, ытуу 1ae зыми кыфихъэштэгъэп, ымакъэ 1etygъеу цыф дэгүүцэлэгъэу зэхэхтыгъэп, фэуялчыгъэштэгъэ ишшуагъэ кызыэрэу-гъэкыгъэштэгъэ щээфэ пылтыгъ. Непэ бзэшэнэгъэмкэ отдельим щилажъэхэрэ, зэкэлэоми хуунэу, шэныгъэ гъогум тытыришагъ, уштэйн ӏофым тифигъесагъ, ишшуагъэ кытигъэштэгъэ тиофшагъэхэр кытигъэуцагъытажыгъэх, шэныгъэм итогу зэрэкниыр, ау зэрэзафэр кынхуургыгъэуагъ. Непэ фэдэ мафэм зэрэоделэу аш лъэш дэдэу тызэрэфэрэзэр кыхэзгъэштийхъаъшо.

АНЦОКЬО Сурэт.
Гуманитар уштэйнхэмкэ Адыгэ республике институтуу Клэрэшэ Тембот ыцлекэ щытым бзэшэнэгъэмкэ иотдел ипащ.

АДЫГЭ БЗЭШЭНЫГЬЭМ ЛЬЭУЖ дахэ кыыхинагъ

Цыфыр зыгъэбаирэр иакыл, ишэнэгъ. Зыгъэдахэрэр, дэгъур кыфээзилэжьырэр ишылакл, изеклыакл, ицыфыгъ.

Тхаркьюхъю Юныс шышхъэум и 17-м, 1928-рэ ильэсүм Аскъэлае кыыхыгъу. Ар зыщапуугъэ унагъор адигэ-гээ ин зэрэль лэжээкло унагъо чылэм анахь щалтыртэрэма ашыщ.

Тхаркьюхъю Юныс 1935 — 1942-рэ ильэсхэм Аскъэлэе еджаплэм щеджагъ. 1943 — 1945-рэ ильэсхэм колхозым ӏофшишлагъ, етланэ Пэнэжыкье гурьт еджаплэр кыуухыгъ. Аш ылж Мыекъуалэ дэт кэлээгъэджэ училишиим иеджэн щыльгъээжкыятэ. Мыш цыф лушхэм ар щалыклагъ, кэлээгъэджэ дээхүхэм щырагъэджагъ. Ахэм ашыщ адигабзэмрэ литературамрэкэ езыгъаджэштэгъэу

Хъэтээнэ Айшэт Мосэ ыпхъур. А кэлээгъаджэр ары адигабзэри литератураи Юныс шуу езыгъэлэгъугъэр. Училишиим кызыуухым, 1951-рэ ильэсүм Мыекъуалэ къэралыгъо кэлээгъэджэ институтын урсызбээмрэ литературамрэкэ ифакультет щеджэнэу члахъэ.

Тхаркьюхъю Юныс училишиим институтын усэхэр ашетхы, литературунэ кружокым чанчуу хэлажээ, итхигъэхэр хэку гъэзетэйм кызыуухыгъ. 1950-рэ ильэсүм гъэзетэйм «Социалистическая Адыгейим» Юныс иуслуу «Тхыль пльынь» зыфиорэр кызыуухыгъ. Ар апэрэ хэуутыгъе ӏофшагъа ѿфтагъу. Институтын щеджэштэгъэ Тхар-

КЪЫЗЫХҮГҮР ИЛҮС 95-РЭ ХҮГҮЭ

къохъю Юныс П. Павленкэм иповестэу «Степное солнце» зыфиорэр адыгабзэкэлэ зэридзээкынэу къызыратым, Адыгэ тхъыль тедзаплэм зыкъызыфельзэм, Юныс Йофеу зыфагъэзагъэр ыгъэцэктагъ ыкы 1951-рэ ильэсым адыгабзэкэлэ повестэу «Тыгъэр ташхъягъ» зыфиусыгъэр къыхаутыгъ. Шлэгъэн фэе Йофеу къэуцурэм Тхъаркъохъю Юныс екіолпекэлэ гъэнэфагъэ хэлъеуз ыгъэцаклээ, еджэнри Йошшэнри зэдьильтэгъекуатэх. Ащ даклоу общественне Йошшэнхэм чанэу ахэлажъэ, иньдэлтэфыбзэ шүлтэгъью фырилэм нахь лъэшэу зыкъылэтэу рөгъяжъэ.

Тхъаркъохъю Юнис кълзегъеджэ институтыр къзыиуххкэ Адыгэ научнэ-уштэкъо институтым юф ѿшишэнэу рагъебла-гъэ. Зекіэ институтым илофыгъохэм ишьыпкъеу ахэлажьэу регъажьэ. А лъэхъянъом институтым ѿшизехагъеуцощтыгъэ «Адыгэ-урыйс гущылальэм» итхын хэлэжьэнэу агъэнафа. Аш фэдэ юофшэнным къелакъэм хэшьык горэхэр фырилагъях: кълзегъеджэ училищым щеджээ Юнис гущылальэм яугъоин пыльыгъ, гъэзетэу «Социалистическэ Адыгейим» зэдзэклаклоу юф зэрэшишлэрэри лъэшэу къышхъэлгъ. Гъэзетым зэдзэкъын юфыимкэ лепэлэс-ныгъэ ѿшизэргъэгъотыгъ, аш научнэ юфшэнхэр, ушэтыххэр, гущылальэм зэфэшхъафхэр зэхигъяуцонхэмкэ ишлгъэшхо къэкуягъ. Темэ зэмьылтэужыгъохэмкэ статьяхэр, научнэ юфшагъэхэмкэ рецензиахэр, усэхэр гъэзет нэклубъохэм къашыхеутых. Гущылальэр 1960-рэ илтэс-сим Москва къышылагъакыгъ.

Гээзэтын щилжээ зэхүүр ары бээ зэгээшлэнүүр 1960-ын эхийнээс Юнис фэхүүтэй шэнийгээм фэлэжжээнүүд игуушысэ кызыщыгуяа гэр. А льэхъянам, 1957-рэ ильясым, Мыеекъопэ къэралтыгээ клэлэгжээджэ институтыр къеухыжьы. Аш тохиц шишлэнэ кычигжжанэ, адьга диалектологилем курсын студентхэм къафеджэ. Юнис ытуу етыгжээ илоф егъэцак! э, диалектологилем ехъыл! эгжэ материалхэри угъюох.

Институтыр къызеухым Тхъаркъохъ Юныс йошшэн зэфэшьхъафхэм апылтыгъем, ыгуకэ къыхихыгъэр шэнэгъэр ары ыккى иштээнгъэе еухыға аш фэшып-къэу фэлжэньгаагь, илахьышу хиштыхъаагь.

Ильяс заулэм ыуғъоиғъ материал зэфшэхъафхэр къызғигъефдэхээз, къамгуе диалектым инэшанхээм яхылгаль эз диссертацие етхы, 1965-рэ ильясым шэкіогъум и 26-м СССР-м шэныгъэхэмкэ и Академие бээшэнгъэмкэ институтэу Москва дэтын ар къышеухъумэ, филологияе шэныгъэхэмкэ кандидат мэхъу. Аш къышгэжъяа ў Юныс адагбазэм научнэ лъапсэ илэв зэхэфигъэнэм

Газом науло ялангоң изүү сөхөфүү болым ишылпкъе зығынбэлээр.

1967-рэ ильзээмын Тхъаркъохъю Юныс Адыгэ научнэ-исследовательскэ институтын Ioф щишлэнэу кыыгъэзжеки, ильзэс 50-м ехъурэ ащ научнэ Ioфышиэ шъхьалеу

Юныс адыгэ лексикологием, лексикографием, стилистикэм, диалектологием, жабзэм икультурэ адэлжъягь. Мыхэм яхыылгъа тхыль пчъагъэ ытхыгъ ыкӏи къыдигъэкъыгъ: «Лексикэр. Стилистикиэр. Жабзэм икультур» (1977), «Становление стилей и норм адыгейского литературного языка» (1982), «Очерки по грамматической стилистике адыгейского языка» (1990), «Стилистика адыгейского языка» (2003), нэмыххэри. Аш фэд, гущылгъа тхыль пчъагъэмэ ятхын чанэу хэла-жъи, ежь изакъою ытхи къыдэкъыгъехъ: «Урыс-адыгэ гущылгъа» (1960), «Адыгэ-урсы гущылгъа» (1975), «Адыгабзэм исинонимхэм ягущылгъа» (1969), «Адыгабзэм ифразеологизм гущылгъа» (1980), «Адыгабзэм исинонимхэм ягу-щылгъа» (1988), «Адыгэ-урсы гущылгъа» (1991), «Урыс-адыгэ гущылгъа» (2004, 2015), томиту ху-су ыкӏи нэмыххэри.

адыгабзэм гуьшы! э зэмехъэнэгъухэр зэрэхэтхэр къык!е гъэтхы, адыгабзэр ахэмк!э зэрбаир къегъянафэ. Гуьшы! э зэмехъэнэгъухэм бзэр къызэрраягъэ шырэр къыхгъэшы. Ахэм бзэм ибанингъэрэ идэхагъэрэ ахэхъонымк!э шлгъэ гъэнэфагъэ зеря!эр (еплык!еу щы!эхэр къыдильтэхэзэ) игъэк!отыгъеу ежь иек!оплаяла къегъянафэ.

иencyclopedia.kz

Адыгабзэм хэт зэмхъэнэгъу гущыІэ-
хэм афғэхъялыгъе Іоғығъо зэфшъхаф-
хэр къызызэхифырэ Іоғышэгъабэ Юныс
къыхиутыгъ. Теорием ехъылгъаъу ытхы-
гъэхэм адаклоу Тхъаркъохъо Юныс си-
ноним гущыІальгъэхэри къыдигъэкыгъэх.

1968-рэй ильээсүм Тхъаркъюхь Юныс джыри илофшигэхээм темаклэ къахегээшти — адыгабзэм ифразеологизмэхэр. Бзэм хэт гүшүүлэхэр уүгийхэ, зэбгэашэхэ зыхыкүлэ, ахэм ямэхъанэхэм апеlэрэ гүшүүлэ зэгтүүсэ зэпхыгэхэм (фразеологизмэхэм) уябгүүкlo зэрэмыхууштыр, ахэм жабзэр къызэррагъялкэрэлэр, нахь щэрио къызэршырэр къихегжэшти. Бзэм хэт фразеологизмэхэр икьюу пэ къимыхагъэхэмэ, ахэр уфэккуулаеу умыгьэ- федешүүх хүумэ, жабзэм ищэрүулагъя икьюу фэдизэуу къынлэхъян зэрэмьтэ- къыштыр Юныс къихегжэшти.

Адыгабзэм ифразеология ехъыл!эгъэ IoшIагъэхэр ащ къыкIэльэклоx: «Синтаксические функции фразеологизмов в адыгейском языке» (1971), «Преобразование фразеологизмов как стилистический прием» (1972), «Адыгабзэм ифразеологизмэхэм яхъыл!агъ» (1968), нэмыкIхэри. Ащ къыкIэльтыкIуягъэх гущы!альхээр: «Адыгабзэм ифразеологизмэ гущы!аль» (1980). Мыш фразеологизмэ 1700-м ехъу къыццызэхэфы, алфавит зэкIэльтыкIуякIэм тетэу къетых. Адыгабзэм ифразеоло-

гизмэхэм якъэхъук!, фразеологизмэхэм яхгэгъеунэфыкын, гущылэмрэ фразеологизмэхэмрэ язэфыщытык!, фразеологизмэхэмрэ гущылэжъхэмрэ, фразеологизмэхэм ясинонимхэр, яномонимхэр, яантонимхэр, фразеологизмэхэм ивариантхэр, ахэм ястилистическая амалхэр, фразеологизмэхэр зэрэзэтэфыгъэ купхэр къышызэхефых авторым. Адыгабзэм щагъэфедэхэу мыш къыдэмыхъягъэ фразеологизмэхэм тархылылэ, ар къызхэкырырэр, тишловлкэ, авторым нахь игъеклотыгъэу агъэфедэрэ фразеологизмэхэр гущылальэм къыдигъэхъягъэхэу ары. Гущылальэм хэгтэхъяуагъэхэр илхэйү икъыдэгъэкылжын непэ юф дэтэшлэ. «Урыс-адыгэ гущылаль» (1993) Блэгъожъ

Зулъаринэ игүүсэү.
1971-рэ ильэсүм Тхъаркьюхьо Юныс адыгабзэм художественнэ амалэу илэхэм якъэтхыхъан зыфегъязэ ыкъи истатьяхэр къыхеутых: «Бзэр — художественнэ амалышу» (1971), «Цэ ушъэфынрэмшэц цэльнбзэмэр яхынцэлг» (1972).

1994-рэй ильсэым кындегээкүү.
Адыгэ литературабзэм ишапхъяэхэр, истильхэр зыифдэхэм, ахэр зыпкээ зэрийгээцогъян фэе шыкілхэм, бзэм дэхжээ уыкы лэшьгээч хэлтэхэм яхылыгтээ юфыгъохэм игъэкютыгъею юф адишээзээ Тхъаркъохь Юныс 1972-рэй ильсэым стилистикэм фэгъэхьыгтээ юфшигъаэхэр зыям ылж зыр итхээч кындицээгыгъэх.

Тхъаркъохъю Юныс анахъ гъэхъэгъэ инэу ышыгъэхэм ашыц докторскэ диссертациеу «Становление стилей и норм адыгейского литературного языка» зыфиорэр. Ioфшлагъэр адыгэ литературабзэм ишапхъэхэм, истильхэм яхыллагъ. Диссертацием бзэшэнэгъэмкэ институтэу Москва дэтым щытегущылагъэх, докторыцэри Юныс кыфагъэшьшэгъагъ. 1982-рэ ильэсым «Становление стилей и норм адыгейского литературного языка» тхыльэу кыдигъэкыгъ. 2003-рэ ильэсым Ioфшэгъэ инэу «Стилистика адыгейского языка» зыфиорэр кыхи-утыгъ.

Егъэджэн-Пууныгъэ IoвшIэнри Юныс Iæklyib ышыгъэп. Адыгэ къэралыгъо университетским ильэпкъ факультет, Мынкъопэ къэралыгъо технологическэ университетским ильэс пьыагъэрэ ашыригъэджагъэх, Адыгэ республикэ гимназиим кълэгъеджэу Ioф щишлагъ, аспирантхэм инцилжэх слогожжэп. Юнис ИЛХИЭ

зырыгъэ аспирантхэм кандидатскэ диссертациехэр къаухумагъэх. Ахэм сэри сацыщ. Сырингъэджагь, синаучнэ Іашъхэттыгъ. Сырэгушо Тхъаркъою Юныс фэдэш шлэнэйшэлэжь инхэм тоф адэшшэнэү зэрхэгүүгъэм.

Шлэнгъэлжэхышкоо ушэтын юф инхэм апльтын еджаплэхэр щигүпшагжэхэп. Аш программэхэр, зэрэджэцтхэ тхыльхэр, адыгабзэм иегъэджэнк!э методическе Ыпилэгъухэр ытхыгъэх ыкли кьыдигъэкыгъэх. Ахэр к!элэдэжаклохеми к!элэгъяджэхеми Ыпилэгъушу афэхүгъэх. Тхарь-къохь Юныс ытхыгъэхэм ыкли кьыдигъэкыгъэхэм ашыцых: «Адыгабзэ. Я 5-рэ класс» (1993), «Адыгабзэм иегъэджэнк!э методическе Ыпилэгъу. Я 3-рэ класс» (1978), «Адыгабзэм иегъэджэнк!э Ыпилэгъу. Я 5-рэ класс» (1993), «Адыгэ зэдэгүүшлэхээр» (1994), «Адыгабзэмк!э тестхэмрэ джэуапхэмрэ. Я 5–11-рэ классхэм ашээгъяджэрэмэ алай» (1997) нэмэгдхэрийн

(1997), нэмэгдхээр.

Тильэпкээгүй хэхэсжэми Юныс анэсын ылъяцкыг. 1991-рэ ильэсүм Тыркуем щилгэгээ кызысжлоожмын, аш ис адыгэхэм яшылака, якультурэ, абзэ фэгъэхьгээ ургукъэхжжээр зыдэт тхыльэу «Адыгэгур кытео» зыфиорэр кыыхичтаг.

кытес» зыфтийэр кылхуутын.

Ушэтын, егъэджэн тофшэнэу зыптыльхэм адаклоу Юныс общественнэ тофхэм ишьыпкьеү ахэлажьэштыг. Ильэс пчагъэрэ Адыгэ Хасэм хэтыг. Тофэу зыптыльым фэшьыпкьеү, гухахьо хигьуутаю, иофшэн шу ылъягэй, мышьыжжэй

кынгъашлагъэм ильяпкъ фэлжэягъ.

Тхарькохъо Юныс бзэшэнэгъэмкээ лъэгэпээ инхэми анэсигъагь: ар филология шэныгъэхэмкэ доктор, профессор, шэныгъэхэмкэ Адыгэ Дунэе Академиим иакадемик, Адыгэ Республикаим ыкчи Урысые Федерацием шэныгъэхэмкээ язаслуженнаа юфышэшху, «Адыгем и Щытхъузьын» зыфиорэ медальыр къыфа-гъашшошагъ, Аскълаас ицыхи гъашшуялгъээ шинчилтээ цитоонд энэхүү фэнцишигээ

шытыгъ, лъйтэнгъэшхо фашытыгъ.
Шэнышоу, гульйтэнгъэ ин хельэу, цыфэу зыхэтхэм шъхъэклафэ афишэу, шыыпкъэнэгъэр игъогогоу игъашэл къыхыгъ. Юныс щысэ зытепхын цыфэу щытыгъ. Адыгэ хэбзэ-зэхэтыкIэхэр дахэу зезыхъэхэрэм ащищыгъ. Джащ фэдээр ары тэ Юныс ригъеджагъэхэми юф дэ-

тыгызэрекىйжырэр. Тхарькохъо Юнис кытхетыгъэмэ, ыныбжы непэ ильэс 95-рэ хүүштгъагэ. Ар кытхемытыжьми, лъэуж дахэ адыгэ бзэшлэнгъэм кыыхигъэнагь, ушэтын Ioф инэу зыпылыгъэм кыыкIекIогъе Ioфша-гъэхэр куоу адыгэ бзэшлэнгъэм хэуцуа-гъэх, осэ ин афашибы. Ежь Юнис зышэ-щтыгъэмэ шүккэ, дахэкIэ агу къекIижы. Мыщ фэдэу цыфмэ уигугыу дахэкIэ ашы зыхуккэ, уидунай умыхъожыгъахэ фэд. Тхам джанат къырет.

ТЫГЬУЖЬ Гоощым.
Филология шэныгъэхэмкээ кандидат.

Къэзыгъэзжыгъэ

Къуаер

Адыгэ къуаем бэ фэтхагъэр, иштихъу ало, ашомыхамел нэхьой, сэри ары сидигъуи сюорэр. Адэ, тицыкгуом щегъэжъагъе ар кындааыгыгъ, лъэдий куц тфэхъугъэмэ ашыщ, зыкъетэти, тышесэу зетэгъажъэм тигъогу гъомылагъ.

Непэ къынзесыгъэм шапсыгъе Хасэм итхъаматэ гъашуагъе Тэшью Мурдинрэ сэрырэ Къэбэртэе Инджидж фэдэ гъоту тызынзэдтихъе хъумэ, адигэ хъалыгъу бэрчэтимрэ къуаемрэ къынзештэхъеш, щай нэмымкы къитимыгъэгъоу тегъакло. «Адыгэ къуаем къочэ лые къуаеты, — ело. — Зеколымэ ар яусыгъ, къодырэп сид фэдизрэ щылтыгъеми, тята плашъэмэ ары зыдаагыгъэр, сяти ары, джы сэри ахэм ауж сит, сэ къисэлыгъехами къуаер къызэрэуатын щылэп...».

Тэрээ дэд зыфиорэр тхъаматэм, ары сэри сигупшигъ, ау сегупшигъ къэс сэгъэшлагъо: сидэу тильэпкы сид фэдэми фэгъэшыгъагъ, сидэу Тхъэр къешуагъ, тэш фэдабэм щысэ тафхъоу. Орэдым зэрэхэтэу, зэрэ Кавказуу тиштуашэ фэшү къабзэ хъугъе. Ткъош къэбэртаемэ, къурджымэ, осэтынмэ, къэрэштэймэ тахахъеу, къитихъэхэу зытуублагъэм щегъэжъагъеу тикъуае зыфэдэр ядгэшагъ, джы къаклохэ къэс афэхъыщым фэдиз зыдаштэжы, зыххъажхъэрэм афагоши. Джаш фэд ми тиадыгъ къуае ыкъуачэ.

Дагыстан тишэогъухэр зэхъакло къытфекъуагъехеу къуае дэльэу хъалыжъоре «хъакэ шхын» түү хъалыжъохъеэр къазафытетгъэуцохэм, зэкэ дахэм фэдэу зэкалъэси: «Сид мыш дэлтыр?», — али къыкъеуагъех. «Адыгэ къуай», — тиагъе. «Тэ творог дэтэльхъе, ау джы щегъэжъагъеу адигэ къуаем теклужы», — али, пчэдыхъын заушъэхи къожыгъех, джы ежхэр къэмымкохэмэ, автобускэ афядгъащэу бэрэ мэхуу. Джаш нэсэу адигэ къуае цэ илэ хъугъе.

Лъэшэу лум дэткүххэрэр пчэн къуаер ары. Тянэшыпху Чебэхъан Пшыжхъяблэ щынысагъ, пчэнхэр илгэхъ. Игучээн щизэхуу къое цыкъуухэр рихыштыгъех, ыдэжь тызыкло къытитирэм ызиниыкъо гъогум щытшхъыжыщыгъ, лум дэткүххэу, гъошо дахэу (енгэгүягъо зыгорэмэ алоуп къечэнкэ — сэсэмэркъеу).

Шээумэн Хъазрэт ильэсихирэ Унэ Фыжымы сыйцидэлжъягъ хэутийн юфхэмкэ Комитетын сиритаашу, тэлкүрэ пресс-кулыкхуури дэсхыгъ. Мафэ къэс узээуукъемэ гүшүүлэкэ узнесыщыгъ, къылэлтыкло мафэм иэнэ тэвэпсихыагъе, куп иэнэу къыфязъягъа, кыгыгүн фэе пхъэнтэлкүүтийн игүүсэу. Игуалэ хъугъэ, псэим хэшьыкъыгъети, фыжышьоу, шуаткло щытыгъ. Ылашто ригъачы, къисэупчыгъ:

— Мыш лак щифагъ, арыба?

къэ, нэбгырэ зытгүүшэу тыпэгъо-кыти, ыхэкэ щыэ чэхъаплэмкэ тыкъычахъэштэгъ, ишай ештуа-плэ тыпхырыкыкыщыгъ. Аш апч иэнэ хъурае чэтигъ.

— Хъазрэт, — зэ сиуагъ джааш фэдэу тыкъычахъэштэгъ горэм, — уадыгэ Президентэу, ош фэдэ тхъаматэхэр уадэжь къычахъэхэу щашибжэе бэбъэхъу-пэнхэ хъумэ, «Тыдэ щыл адэ, тхъамате, уиадыгэ ианэ?» алоныш къыоупчыных, анахъеу къэбэртэе къэгъэкъыхэмрэ къэн-къэм цы хэзэзыхыхэрэ черкес-

— Ары, — сиуагъ, — ары технологиуе къалэмэ алэклэлтыр.

— Ар уахтэм даклохуу алош ары, ау сэ осон, «Хъазрэт юуагъ» илу яложь, адигэ ианэм гъомылапхъэр тельэу къахы-штэгъ, піэстэ фабэм ыгузэгутхъур итэу, джа зигугуу къэпшыгъе адигэ къое такырхэр хэльхэу, къыхэхымэ, дагъэр къыкъэхъ. Мыш фэдэ ианэм а гъомылэхэр ауштэу тепльхъэхэмэ, екүштхэп, ау дэгэе стыр заулэрэ ианэр зырагъашокъе, шуаткло мэхъу, мыхъамелуу

гъи, нахъ шъаби, пытэ дэди шапсыгъ къудажмэ ямызакьюу. Игъю-блэгъум ит къудажмэ ялагъоу ялэхэр къадязгъэшхи къафэсшагъ. Изырызгъо зыха-гъохэм, шапсыгъэмэ яуагъеу, къысауагъэр ары: «Хъазрэт, о узпыльын фаер дышшэр арэп, адигэ къуаер ары нахъ. Мыр дышшэм пеэ...».

Аш ыуж бэ темышэу Хъазрэт дагъэе рагъэшьуагъеу ианэ къы-фиязгъэшыжъыгъ, етланэ тызы-чахъэм, адигэ къое зэфшъяф-хэр тельхэу слъэгъугъэ. Шыкур

лышшумэ ашыщ, Адыгэ Хасэм чанеу хэтыгъ, Гутэ Хасэ зэхи-шагъэу лэкъюю иофмэ джы апиль. О къэпльэгъуэмэ анахъ ша-гъоху щэ мыуагъэм хэшьыкъыгъе адигэ къуаехэр дагъэр къаклэ-чэу чэлтих, щхуу тегъэпсиха-гъэ килограмм-килограммуу гошигъэхэу щащх. «Хэт ипцы-кэ жыгъэпцагъэ?», — сэлошь, сэсэмэркъеу. «Мы лъэкъуап-цэмэ анахъ пыуусэу ахэтим ипци хэтлхъягъ, — елошь, мэ-шхых. — Адыгэми адэ загъорэ пыы горэ ыусын, ау арабым ипци укэхъащтэп. Арышь, зы-зэдгэвшэхэкэ, щэр тымыгъэ-къодынм пае арабым ипци этэгъэкъ.

Мыгъол Садыкъ Джолан къы-щхуу, икэлэгъур аш щигъэ-къуагъ. Мы лы губзыгъэм шууклаэрэ сыкъэлтырысынэу хъуагъэ, Шапсыгъэ Индрисэ фэдэу мыри къэбарлотэнэм фээзээ зырызэу къытхэнэжыгъэмэ ашыщыгъ. Бэ къысфио-тагъэр, хъяри, кыныгъуу, шы-хъафи, нэмымкы зыхэтгъэхэр үлпкэу къызгуригъэуагъэх. Ау-штэу гъэштим тыххэхъагъети, адигэ къуае тынэсигъ. Ежь яткэ къэбэртэй, янекэ абдах, къэбэртаемэ якъуаэрэ лъэтэ-къуаэрэ зэл, мэтэ къуаэмрэ тэ клахэм тиэмрэ зэткъых, ахэри къысфио-тагъэх.

— Адыгэми якъуае фэдэ щыла, хэкужыыми щашыщтыгъ, аш къырахыжыгъеу мыши ары зэрэшашыщтыгъэр, — ело. — Къуаэмкэ къоепсыр ту мэхъу, лъятэ алошь, былымыр зышуа-бзырэм ыуж адигэмэ зыгорэ къыхахы. Сэ сшэрэп ар, къы-хэхсигъэп, джар къошын горэм ралхъэ, а лъятэм а посыр къе-гъэшлолы, хафэ къеши. Лъэтэ къуаер зэрэрахырэ къоепсыр шхъафи, мэтэ къуаер зэрэрахырэ шхъафи. Ау түүми а лъятэр ахэль, лъэтэ къуае ашы-щтымэ, аш щыщ хакъе, мэтэ къуае ашыщтымэ, мыдрэ мэтэ къуае икъоепс щыщ хакъе.

Мэтэ къуае икъоепс посы шхъонтэ уцышьоу щыт, зы-къошын горэм итэу джэнэйкъом пэйнуунэгъоу щэти. Аш къыхахи зыхакъэрэм ыуж, мо щэ гъэп-штагъэм мэтэ къуаер къе-гъапцэ. Етланэ ар матэм ракэ, посыр къыкъагъэчы, къуаер матэм къен. Аш щыгъу тэлкэ тура-такъо, зэ, тэ горэм зэптиргъа-зи, пчээупэм пальэ, посы къы-птигъумэ, сидымэ зыми иягъе имыкъинэ.

Пыыр къыкъемыкъыгъы зы-хъурэм, дунаир фабэу щытымэ, пчээупэм пхъэ зэблэдзигъэхэу

хэмрэ, ахэм ахгэхъохъе Тэшью Мурдин фэдэ шапсыгъе лы хафхэр. «Шончым щэ имыттымэ бэшшыжъ, ианэм зи темылтымэ пхъэмбгъужь, унэм зи имысым гъочэгъ», ало адигэмэ, адигэ къохьал дэгъужь горэ уланэ тельымэ адигамэ ренэу мыш чэун. Мышкэ къуаэмрэ адигэ паломрэ эзкүх, Кфар-Камэ щыщ тиньбджэгъу нахъижъеу Лыпый Ахъэмэд «хуулыгъэр унэм къикъимэ, адигэ пало щыгъы хъумэ, ишьуаш щыкъэр къыре-гъэкъу», Ѣоштгыгъ.

— Тыдэ къиохыжъ а адигэ ианэхэу тята-тнямэ къыдда-тыгъэхъэр, — къыуагъ Хъазрэт, — ахэри уахтэм дэктүүгъе...

— Олахъэ дэмымкъуагъех, — сиуагъ, — ианэхэр зылээзы-митупшыжыгъэхъэр, ахэр дахэу ѿшыхэрэд джыри тиэх.

Шлогъэшэйон хъугъети, къыкъэлтыкло мафэм иэнэ тэвэпсихыагъе, куп иэнэу къыфязъягъа, кыгыгүн фэе пхъэнтэлкүүтийн игүүсэу. Игуалэ хъугъэ, псэим хэшьыкъыгъети, фыжышьоу, шуаткло щытыгъ. Ылашто ригъачы, къисэупчыгъ:

— Мыш лак щифагъ, арыба?

— Аш фэдэ иэнэхъэр тэри тиагъэхэу къесэшлэжы, чып-циэр нахъ итепльэу. Джы уланэ ишыкъэгъэж закъор пластирэ къуаэрэ.

— Адыгэ къуаер пыагъети, сиуагъор къэбгээхъыгъыгъ, — үүшхыпцыгъыгъ Хъазрэт. — Тихээгү ыцэлөнэу бизнес-сым пыль тхъамэтэ цээрлихэм ильсэм тэо Кремлым иклинике къыщтэглэх, таупльэх, ишь-кагъэмэ къытэлазэх. Джаш фэдэу зэ тээхэхъягъеу зи ианэ тээдэлтээхъягъ, шхынэу къахыгъэмэ адигэ къуаери ахэлтигъети, зыгорэм къыуагъ: «Хъазрэт, ольгэгъу, адигэ къуа-ем уасэу тихээгъу ѿрилээр, Кремлым щытагъэшхымэ, ар иээгъун фае».

Адыгэ къуаер хэгъэгум ичы-пабэмэ къаща-дагъэхы, Кремлым къэсэн хъумэ, аш зэрэг-гүүхэрэр нафэ, ау тэ тичилэ бэзильфыгъэмэ ашыгъэу ашхы-гъээмэ сид алохыни! Ар ясля-гъети, «Дэгъу дэд, Хъазрэт, — алоагъ, — шууичыла къырягъэши зыфэдэм тэгъэлпэл».

Самолет къэзгъэбьи, адигэ къуаеу, цыни, гъозагы, нахъ пытэу щай удешъонэу къыпфытырагъэу-цошт. Кфар-Камэ къуае дэлээр хъалыжъо шагъохэр щашхы, бэкалае хъакъэ зеклоу къафакъош, тхъэжхъягъа ашхы, зэ къэгъа-гъэм джыри къытэргэзээхъы.

Иорданын тышыиэу Уадсир хъамэм итэмашхъэ зэ тучан горэм сичаашагъ, Гутэ Щэкиб итчуанэу ар къыкъэгъигъ. Мыр алэхэум къафакъош эзыгъэжэгъе.

Пыыр къыкъемыкъыгъы зы-хъурэм, дунаир фабэу щытымэ, пчээупэм пхъэ зэблэдзигъэхэу

«Сят, сян, сэры — ты спортивнэ унагъу»

Үрүсүем ихыкүм приставхэм яфедеральнэ күулыкъу и Гъэйорышта-
пілэу Адыгэ Республикаем щыләм ильэситлү хъугъэшь гъэ къэс мэфэкі
зэхахъэхэр зэхещэх. Мызыгъэгуми ащ икъулыкъушлэхэр унэгъо мэ-
фэкі 1офтхъабзэу «Сят, сян, сэры — тыспортинвэ унагъу» зыфило-
рэм хэлэжьагъэх.

Уголовнэ 1оф къыфызэIуахыгъ

Урысыем щынэгъончъэнүмкіэ и Федеральнэ куулыкъу Адыгэ Республика-мкіэ и Гъэлорышшапіэ кылекілгъэхъэгъэ материалхэм ахапльи, Урысыем и Следственнэ комитет Адыгэ Республикамкіэ исследователлікъэлорышшапіэ къалэу Мыекъуапекіэ исследователлікъэлорышшапіэ отдел ильес 68-рэ зыныбъж очылым уголовнэ тоф кыфыззэлүхыгъ.

Урысые Федерацием и Уголовнэ кодекс ия 272-рэ статья ия 2-рэ Iахь къыхиубытэрэ бзэджешлагъ зэрихягъкэлэ, зышхъа къипхы мыхъшт къэ

бархэр хэбзэнчъэу алэклигъэхьагъеклэ ар агъэмисэ.

2023-рэй ильээсм имээзаа Мые-
кууапл щыг горэм аац зыкыфи-
гъэзагь. автомобилыр зирем

еъылпәгэ къэбарәу зышхъэ
къипхы мыхъущтхэр къызылеки-
гъахъэхекі ахъщэ къызэрәри-
тыштыр къыриуагъ. Урысыем
хәгъагу kowf, lofhamkla и Мини-

стерствэ 1ек1ель къэбархэр очылым ы1э къыригъэханхэм пae полицuem и1офиши1у ин1уасэм зyфи1ьзаг. И1энат1э къызи1и-гъефедээ, очылым и1щык1эгъэ къэбархэр полицейскэм къыгьютгъэх. Аш фэдэ къэбархэр зyк1ы1фэз1ы1гъэзагъэм зэрэ1ек1и-гъехъажы1гъэм фэш1 очылми ахьша къыратыг.

Хабзэм кытгъэгүнэрэ къебархэр алэкілэзыгъехъэгъе полицейскэм изекlyakэ следствием правовой уасэ фишыщт. Бзэджэшлэгъэм изэхэфын джыри maklo.

Урысыем и Следственнэ комитет АР-мкэ исследованинэ гъалорышылапла, ипресс-къулькъын

Зэхэзыщагъэр
ыкИи къыдэзы-
гъэкырэп:
АР-м лъэпкъ Йофхэм-
клЭ, Иэкыб къэралхэм
шыпсэурэ тильэпкъэ-
сүхэм адырялэ зэпхы-
ныгъехэмкЭ ыкИи
къэбар жъугъэм
намалхэмкЭ и Комитет
Адрессыр:
385000
къ. Мыекъуапэ,
р. Крестьянскэр, 236

**Редакциер
зыдэшыИэр:
385000,
къ. Мыекъуапз,
ур. Первомайскэр, 197.
Телефонхэр:**

приемнэр:
52-16-79

Редакцием авторхэм
къайлыхырэр А4-кіэ
заджэхэрэ тхъапэхэу
зипчыгъэкіэ 5-м
емыхъухэрэр ары. Са-
тырхэм азыфагу 1,5-рэ
дэлтэй, шрифтыр
12-м нахь цыкунэу
щытэп. Мы шалхъэ-
хэм адимыштэрэ
тхыгъэхэр редакцием

**Урысыем ихъыкум
приставхэм яфедеральна
къулыкъу и Гъэйорышланпэу
Адыгэ Республикаем щылэм
ипресс-къульсыу.**

Зыщаушыхъатыгъэр:
УФ-м хэутын ИофхэмкІэ,
телерадиокъетын-
хэмкІэ ыкИи зэлты-
ИсыкІэ амалхэмкІэ
и Министерствэ
и Темыр-Кавказ
ЧыпІэ гээЮоры-
шапI, зэраушыхъатыгъэ
номерыр
ПИ №ТУ23_00916

ПИ №1 У25-00910

Зыщыхаутырэл
ОАО-у
«Полиграф-ЮГ»,
385000,
къ. Мыекъуапэ,
ур. Пионерскэр,
268

**ЗэкІэмкіи
пчыагъэр
4150
Индексхэр
П 4326
П 3816
Зак. 1363**

Хэүтүнүм
узьцык! Этхэнэу
щыт уахътэр
Сыхъатыр
18.00
Зыщцык! Этхэгъэхэ
уахътэр
Сыхъатыр 18.00

Редактор
шъхьа Іэм
ипшъэрылхэр
зыгъэцак Іэрэр
Тэү 3. Дз.

Пшъэдэкыжь зыхьырэ секретарыр